

den frem ved Hjælp af Journaler etc. Selv om der i Reglen mangler en Del, og han alligevel maa tage Protokollerne til Hjælp, er dette Arbejde lettere, naar han i Forvejen har Hovedmassen til sin Raadighed. Principet er rigtigt, men maa ikke drives for vidt.

Disse Randbemærkninger, som naturlig frembyder sig i Forbindelse med en Gennemgang af Rigsarkivets forskellige nye Publikationer, bør imidlertid af enhver arbejdende Historiker sluttes med en Anerkendelse af det overordentlig store grundige og — fordi det som oftest er navnløst — uselviske Ordnings- og Registreringsarbejde, som finder Sted indenfor Rigsarkivets Mure, et Arbejde, som mere end det almindeligvis udtales, er Forudsætningen for det allermeste af den historiske Forskervirksomhed, der udfoldes herhjemme.

Axel Linvald.

### Tidshistorie.

Docent Curt Weibull har i tre Arbejder — *Sveriges och Danmarks älsta historia. En orientering* (Lund, 1922), *Om det svenska och det danska rikets uppkomst* (Hist. tidskr. f. Skåneland VII (1917)) og *Sverige och dess nordiska grannmakter under den tidigare medeltiden* (Lund, 1921) — offentliggjort en Række Studier, som tilsammen tagne behandler væsentlige Sider af den kulturelle og politiske Udvikling i Danmark og Sverige (delvis Norge) fra Menneskets Indvandring til ca. 1150 e. Kr.

Hvert af disse Arbejder har sit særlige Præg. Mens W. i det førstnævnte (men sidstskrevne), der fører Fremstillingen op til Folkevandringstid, har været henvist til, hvad der ad arkæologisk Vej kan siges om Bebyggelsens og Samfundets Udvikling i forhistorisk Tid, har han i det næste (det førstskrevne), spændende over Tidsrummet fra Folkevandringstid til ca. 1000, kombineret arkæologiske Undersøgelser med litterære, og endelig har han i det sidste, der behandler nordisk »Storpolitik« fra ca. 900—1150, kunnet kvittere Arkæologien og holde sig udelukkende til den skriftlige Overlevering. Denne Forskel i Kilder har ikke alene bestemt de enkelte Arbejders Form, men ogsaa i væsentlig Grad betinget deres Værdi. Thi det kan jo ikke nægtes, at W. har savnet visse Forudsætninger som Arkæolog, hvilket ikke i første Række viser sig gennem hans Problemopstilling, men derimod gennem hans Problemløsning.

Selve Hovedtanken: at det økonomisk bærende Grundlag for Kulturudviklingen tidligst er til Stede i de »gammeldanske«

Lande og i Aarhundredernes Løb flyttes østpaa, indtil det ved Folkevandringstid for en Stund har naaet de »gammelsvenske« Lande, er rigtig, men hører til de Sandheder, om hvilke ingen har tvivlet i den sidste Menneskealder. Hvad der har Betydning, er en eksakt Udredning af *Aarsagerne* til denne det kulturelle Tyngdepunkts Forskydning, og her turde det være meget tvivlsomt, om W. har fundet de rette.

Hans stærke Fremhæven af de gammeldanske Landes Flint som »en aldrig sinande källa för rikedom och välstånd« i vor yngre Stenalder rammer næppe Hovedsagen. Thi ganske vist har Flinteksporten været stor til Norge (i Periodens Slutning) og Sverige (delvis); men den har ingen paaviselig Rolle spillet ved Forbindelsen med de Lande, der afgav selve Betingelsen for den nye Kulturs Frembrud og Vækst paa dansk Grund: Vesteuropa og Mellemeuropa. Her er det vore Kysters *Rav*, der er Trumf. Men end ikke Ravhandelen kan tilfulde forklare det Præg af Velstand og Magt, som hviler over vor yngre Stenalder og Bronzealder. Det faar kun sin Forklaring ud fra en bebyggelsesmæssig Betragtning af Sagen. Det er i første Række som Bønder, Befolkningen vinder frem, ikke som Handelsmænd. Det er det overalt tilgængelige og næsten overalt brugbare Jordsmon, der allerede i neolitisk Tid gør udstrakt Byggedannelse og en stærk social Deling af Samfundet mulig, og som i Løbet af Bronzealderen fremkalder en Tjoddannelse med den dertil hørende samfundsmæssige Organisation.

Det centrale rammer W. ikke ved sin Skildring af de gammeldanske Landes Stenalder, og det er en fuldkommen Misforstaaelse, naar han hævder Flintens vedvarende Betydning ned gennem Bronzealderen. Jeg skal paa dette Punkt nøjes med at henvise til Ekholms Kritik i »Fornvännen« 1923, som jeg fuldt ud kan tiltræde. Om W. har fundet den rigtige Løsning, naar han forklarer Upplands stigende Indflydelse i ældre Folkevandringstid ud fra dets Rigdom paa Jernmalm, tør jeg ikke afgøre. Uppland var jo imidlertid ikke ene om denne Rigdom. Sø- og Myremalm — langt de vigtigste Former for denne Tids Vedkommende — fandtes i udstrakt Grad f. Eks. i Värmland og i søndre Smaaland, og det sidstnævnte Omraade har aabenbart spillet en afgørende Rolle for Skaanes Malmforsyning helt fra romersk Jernalder at regne. Jeg skulde tro, at W. ogsaa her har gjort en ikke betydningsløs Omstændighed til en Hovedfaktor i Udviklingen.

Som bekendt forklarede Knut Stjerna det voksende Sveavælde paa en helt anden Maade, og mod Stjernas Hypoteser vender W. sig med stor Styrke i sit Arbejde om det svenske og

det danske Riges Opkomst. Hans Bedømmelse af de gamle Romeres Vidnesbyrd er meget tiltalende. I det hele turde Tiden være inde til at tage mere nøgternt paa disse taagede Oplysninger, hvis reelle Indhold er magert, og hvis Troværdighed ikke er stort bedre. Men Hovedslaget staar dog ikke her. Det indledes først, da Beowulfs usalige Geater træder frem paa Arenaen.

W.s Opfattelse er den, at Geater er Jyder, og han anlægger i sin Argumentation færdselsgeografiske Synspunkter, som har betydelig Interesse uden ligefrem at virke overbevisende. Hele Spørgsmaalet er — trods langvarig Diskussion — næppe modent til Afgørelse. Men det er af stor Rækkevidde. Thi kun ud fra den Forudsætning, at Geaterne er et selvstændigt Folk i Jylland, kan W. — *maaske* — fastholde, at det danske Riges Opkomst hører en sildigere Tid end Folkevandringen til.

Han vender sig nemlig mod den almindeligt raadende Opfattelse, at Danmark og Svitjod er fremgaaet af Folkevandrings-tidens Brydninger. Harald Blaatand er det danske, Olov Skötkonge det svenske Riges Grundlægger. Unægtelig har W. i mange Henseender let Spil overfor de senere Aars Fremstillinger. Man kan jo minde om Schücks »Frihaandstegninger« i Svenska folkets historia; og at ligeledes Olriks Arbejde staar overfor en Revision, har nylig Boers Kritik vist os. Dermed er Sagen dog ikke afgjort. Det forekommer mig, at W. for Danmarks Vedkommende helt lader ude af Betragtning, at Naturen ikke hos os har sat det Skel mellem Jyder og Ødanske, som efter hans Mening langt ned i Tiden holdt Svear og Göter paa indbyrdes Afstand. Fremvæksten af et dansk Storrige i Folkevandringstid vilde altsaa ikke støde paa Hindringer af *denne* Art. Om Rigsdannelsen blev en Kendsgerning, kan imidlertid kun oplyses ved Inddragelse af adskilligt andet Stof end det, W. har medtaget i sin Undersøgelse, og det er i hvert Fald uden Betydning, at der fra 9. og 10. Aarh. foreligger Vidnesbyrd om en lokal Splittelse. En saadan kan jo svare til den Opløsning, som i 7. Aarh. fandt Sted indenfor det franske Rige. Men før man overvejer alle foreliggende Muligheder, bør man klart definere, *hvad* man forstaar ved et »dansk Rige«. Dette har W. ikke gjort. Og der kunde endelig tænkes Definitioner, som end ikke lod Harald Blaatands Rigsdannelse passere.

Uden Sammenligning værdifuldest er Weibulls tredje Arbejde — om Sverige og dets nordiske Nabomagter i den tidlige Middelalder. Hans — og Lauritz Weibulls — kildekritiske Studier over denne Periode er af grundlæggende Værdi. Man kan da sikkert ogsaa gaa ud fra, at begge Forskeres særlige Fortjenester vil være alle interesserede bekendt, saa det vil være nok at

henlede Opmærksomheden paa denne Curt Weibulls Bog. Hans Studier er præget af en Ro og Stringens, som har bragt Resultater, der i Hovedsagen vil blive staaende. Flere Steder har Broderens Arbejder dannet Grundlaget for Fremstillingen, som saa er ført igennem i større baade Dybde og Bredde. Vi møder en Helhedsopfattelse, en Evne til at fastholde det væsentlige og udskyde det uvæsentlige, som er sjælden, og kun faa Steder viser det skarpt tegnede Billede Smaabrist. Det er ubetinget den mest fængslende Række Undersøgelser over vor hjemlige Histories Dæmringstid, som endnu har set Lyset. *Vilh. la Cour.*

Da Stephanius grundlagde Saxostudiet gik hans Arbejde i to Retninger. Som Discipel af de nederlandske Filologer forskede han Saxos Stil og Sprog og viste, i hvor høj Grad denne danske Historiker var paavirket af de latinske Forfattere fra Sølvalderen, — og som Ven af Ole Worm, dybt betaget af den ny Verden, der aabenbarede sig, da den islandske Litteratur kom til Danmark, satte han sig til Opgave at tolke Saxo ved Hjælp af de norrøne Kilder. De følgende Slægtled af Forskere fulgte ham paa denne Vej, sidst i Rækken Axel Olrik og i Olriks Fodspor Paul Herrmann med *Erläuterungen zu den ersten neun Büchern der dänischen Geschichte des Saxo Grammaticus*. — Bind I, der kom 1901, indeholder Oversættelsen, Bind II fra 1922 giver Kommentaren, i hvilken Herrmann vil samle alt, hvad der hidtil er fremkommet til Belysning af Saxos Sagnhistorie. Meget er samlet sammen — alt for meget — saa at Bogen synes kaotisk for en læg Læser, og just for Lægmænd er den skreven. Forfatteren tager i visse Maader Afstand fra Axel Olrik, under hvis stærke Paavirkning han har begyndt sine Studier. Han betoner ligesom Steenstrup Saxos kunstneriske Indsats i Modsætning til Olrik, som i ham helst vil se den receptive, trofaste Bevarer af Traditionen. Han vender sig mod den Mening, at Saxos Kilder for en stor Del skulde være norske, og hævder mod Olrik den islandske Overleverings Betydning. Synderlig nyt Land er dog ikke vundet i de Problemer, der vender mod Nord, men indenfor Bogen rummes andre Undersøgelser, som vender mod Syd, mod »orbis Latinus«, og efter lange Tider fortsætter Stephanii Studier paa dette hans andet Arbejdsfelt. Det er Herrmanns Fælle, afdøde C. Knabe, som i Tillægget til Bd. I har analyseret Saxos Ordforraad, søgt efter hans Forbilleder og paapeget Laanene fra Oldtidsskribenterne, fremfor alle Valerius Maximus. Han har vist, hvorledes Stilen i de sidste Bøger af Saxos Værk meget afviger fra de første, som tynges af al den laante Pragt, og han grunder